

Til

Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og
familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet,
Kommunal- og moderniseringsdepartementet og
Kunnskapsdepartementet

Høringssvar fra Statped på høring om - Bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud (Samarbeid, samordning og barnekoordinator)

Vi viser til høringsbrev av 30. juni 2020 med invitasjon til å gi høringssvar på Høring - Bedre velferdstjenester for barn og unge som har behov for et sammensatt tjenestetilbud (Samarbeid, samordning og barnekoordinator).

Statpeds høringssvar tar utgangspunkt i vår rolle som en del av det spesialpedagogiske støttesystemet og svarer ut ifra hva vi mener er våre målgruppes behov, som er barn, unge og voksne med sammensatte opplæringsbehov.

Om Statped

Statped nevnes ikke spesifikt i høringsnotatet, men vi leser oss inn som en aktør i velferdstjenestene som omfattes av forslagene i høringen. Siden Statped ikke er nevnt i høringen ønsker vi her å sammenfatte vår rolle i systemet som beskrives.

Statped sitt samfunnsmandat er å bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov best mulig kan mestre eget liv og være aktive deltagere i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Statped er den statlige spesialpedagogiske tjenesten for kommuner og fylkeskommuner. Vi samarbeider tett med pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), helsesektor, barnehager, skoler og foresatte for å sikre at alle barn, unge og voksne får et tilpasset og inkluderende opplæringstilbud. Statped støtter kommunene både i arbeidet med enkelte barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov, og med systemrettede tiltak for en bedre læringssituasjon for enkeltindivid med særskilte behov. Ved behov utvikler Statped tiltak som kompetanseheving på lokalt nivå sammen med kommuner og fylkeskommuner. Våre tjenester er ikke er lovpålagt, men gis på bakgrunn av barnehagelova og opplæringslova. Tjenester til voksne har bakgrunn i opplæringslova § 4A-2.

Statped har en særlig funksjon knyttet til tegnspråk. Vi holder kurs for foreldre og elever med opplæring etter § 2.6 eller behov for opplæring i faget tegnspråk. Statped gir deltidsopplæring til hørselshemmede elever i grunnskolen som har behov for å få opplæring i et tegnspråklig miljø. Vi har også en særlig funksjon knyttet til samiskspråklige med spesialpedagogiske behov innen våre fagområder, basert på god forståelse for samisk språk og kulturutvikling.

Statped tilrettelegger, utvikler og produserer læremidler til barn og unge med synshemninger og tegnspråk, samt læringsressurser som viser god tilrettelegging for våre brukergrupper. Statped utvikler også læringsressurser.

Overordnede kommentarer

Statped samarbeider med kommuner, fylkeskommuner og andre statlige aktører. Vi er en del av opplæringssektoren, men samarbeider også tett med helsesektoren om barn og unge med sammensatte opplæringsbehov.

Vi mener det er viktig at systemet rundt barn og unge med sammensatte behov er bygget opp til barn og unges beste. Barn og unge, samt deres familier bør møte et system som samarbeider og samordner, for å sikre at tjenestetilbudet er helhetlig og koordinert.

Vi mener en harmonisering av lovverk knyttet til velferdstjenestene som disse barn og unge trenger kan være med på å klargjøre hva som forventes av instansene som er innblandet. Vi mener at det er nødvendig med en tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellom aktørene i laget rundt barn, unge og deres familier.

Statped støtter formålet med endringene som foreslås som er å *styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene*. Videre støtter vi forslaget om å harmonisere og styrke velferdstjenestenes plikt til å samarbeide med andre velferdstjenester, både i enkeltsaker og ut over oppfølgingen av det enkelte barn og ungdom.

Statped støtter forslaget om å utvide ordningen med lovpålagte samarbeidsavtaler mellom de kommunale helse- og omsorgstjenestene og spesialisthelsetjenesten til også å omfatte barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, og som mottar tjenester fra begge tjenestenivåene.

Statped støtter også departementets forslag om å gi kommunene en tydelig plikt til å avklare hvilke velferdstjeneste som skal samordne tjenestetilbudet for barn og unge som trenger helhetlige og samordnede tjenester.

Vi støtter også ordningen med barnekoordinator som foreslås. For at dette skal fungere må ordningen ses i sammenheng med koordineringstjenesten i helsesektoren. Samtidig mener vi det er viktig at barnekoordinatorne har god kunnskap om de ulike tjenesteleverandørene og hvilken kompetanse de besitter, både på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå. Vi kan se at det kan bli utfordrende for en kommunal aktør å beordre aktører fra andre sektorer. Da er det viktig at det er tydelige rolle- og ansvarsavklaringer mellom involverte parter.

Vi stiller oss i hovedsak bak forslagene som legges frem, men er bekymret for oppfølging og implementering av tiltakene. Spesielt ettersom kommunene ikke bevilges ekstra midler for å følge opp tiltakene og endringene som legges frem.

Vi er videre bekymret for at alvorlig syke barn og unge, eller barn og unge som mottar tjenester innenfor helsevesenet over lengre tid ikke omfattes av ordningene som beskrives i forslaget. Vi erfarer at barn og unge i helsevesenet ofte blir sett på som pasienter og ikke som barn/elever. Dette kan eksempelvis være barn som har langtidsopphold på sykehus og av den grunn ikke deltar i opplæring i barnehage og skole. Barnekoordinatorne bør være oppmerksom på denne gruppen og sørge for at tjenestene til disse barna ses i sammenheng med det kommunale opplæringstilbudet. Det er viktig at barnehagen/skolen samarbeider tett slik at behandling i helsevesenet og opplæring ses i sammenheng.

Under gir vi innspill på departementets konkrete forslag i høringen som vi mener berører Statpeds samfunnsmandat.

Plikt til å samarbeide

Statped støtter tjenestenes plikt til å samarbeide seg imellom, men ønsker å påpeke at det kan bli utfordrende for kommunene å følge opp et slikt tiltak.

En plikt til samarbeid kan være positivt i og med at det i dag kan være utfordrende for kommunene å beordre andre aktører fra andre nivå inn i saker. Samtidig ønsker vi å understreke at en slik beordring krever klar ansvars- og oppgave fordeling mellom de ulike instansene.

Statped samarbeider med flere aktører på flere nivå, samt i ulike sektorer. Vi samarbeider med blant annet helseforetakene ved spesialisthelsetjenestene, PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner, universitets- og høyskolesektoren for å nevne noen. Vi er usikre på om en plikt til

samarbeid og harmonisering av lovverket vil sikre et godt samarbeid, men støtter at det gjennomføres. For at dette skal fungere må det også være tydelig hvem som gjør hva til enhver tid. Slik det er i dag er det ingen som har et hovedansvar for både helse og opplæring og for å se den totale i sammenheng, og her kan en barnekoordinator være en viktig aktør.

Barnekoordinatorordningen

Vi stiller oss bak departementets forslag om å innføre en rett til barnekoordinator for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Vi vil understreke viktigheten av at den koordinerende enheten har kunnskap om hvilke tjenester som bør kobles på. Vi støtter ordningen med barnekoordinator og mener dette er et steg i riktig retning for å avlaste familier og særlig foresatte som i dag ofte fungerer som koordinatore i sine barns liv. Det er viktig at barnekoordinatorer har god kunnskap om hvilken kompetanse de ulike aktørene har, slik at riktig instans kobles på tidlig i løpet. Som nevnt over må det også ligge en tydelig rolle- og ansvarsfordeling til grunn.

Fra vårt ståsted mener vi det er viktig at barnekoordinatoren har kunnskap om tilrettelegging og inkludering i barnehage og skole. Dette kan gjelde både fysisk, teknisk/digital, sosial og pedagogisk tilrettelegging for å fremme inkludering. Dersom denne kompetansen ikke finnes i kommunen, bør Statped kobles på.

Laget rundt barnet

I lagidrett utfyller spillerne hverandres ferdigheter. Slik er det også når flere aktører samarbeider for å kunne å gi de beste tjenestene til barn med sammensatte behov. Det at det opprettes en plikt til samarbeid mellom tjenestene mener vi er bra. Dette kan være med på å styrke laget rundt barn og unge med sammensatte behov. Personer i tjenesteapparatet som er tett på barnet bør sørge for et koordinert tjenestetilbud. Et tett samarbeid her mener vi vil være en nøkkel til suksess.

Statped støtter forslaget om å lovfeste en lik plikt for alle velferdstjenestene til å samarbeide om oppfølgingen av barn og unge som har behov for sammensatte tjenester, og hvor samarbeid er nødvendig for å gi barnet eller ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Videre støtter vi også forslaget om å lovfeste en plikt for alle velferdstjenestene til å samarbeide med andre velferdstjenester utover oppfølgingen av konkrete barn eller ungdommer når det er nødvendig for å ivareta egne eller de andre velferdstjenestenes oppgaver etter lov eller forskrift. Dette vil være spesielt positivt for våre målgrupper som er barn, unge og voksne med sammensatte behov. Vi er kjent med at det i mange tilfeller kan være utfordrende for foreldre/omsorgspersoner å følge opp barn med særskilte opplæringsbehov. Dette siden det ofte er flere instanser barnet og familien får bistand fra.

Vi vil berømme at det i notatet understrekes at det skal tas hensyn til hva barnet og ungdommen selv ønsker. Samtidig vises det også til FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 7. Her ønsker vi også å understreke at barn og unge med sammensatte vansker kan ha andre måter å kommunisere på. Det er derfor viktig at lagspillerne har kunnskap om, eller kobler på riktig aktører for å sikre god kommunikasjon. Dette kan eksempelvis være i tilfeller der barn og unge benytter alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) og tegnspråk.

Statpeds tjenester er ikke nevnt spesifikt i høringen. Vi regner med at årsaken til dette er at Statpeds tjenester ikke er lovfestet. Allikevel ser vi oss som en aktør som leverer velferdstjenester og en viktig aktør som bør kobles på når det gjelder å legge til rette for opplæring og inkludering

når kommunen ikke har den spesialpedagogiske kompetansen som trengs i de særlige komplekse sakene.

I dialog med våre brukere er vi kjent med at dagens system virker komplekst, lite tilgjengelig og lite koordinert. Brukeren må forholde seg til mange instanser for eksempel PP-tjenesten, BUP og Nav, uten at det er dialog på tvers av sektorene. Vi synes derfor der flott at det skal arbeides med å koordinere helse- og omsorgstjenestene og velferdstjenestene.

Vi er ikke kjent med at det finnes felles retningslinjer og en klar ansvars- og oppgavefordeling for hvordan skole/barnehage, PP-tjeneste, andre tjenester i kommunen og tjenesteleverandører skal ivareta brukernes spesialpedagogiske behov i et helhetlig tjenesteforløp. Hver enkelt kommune står fritt til å organisere sitt spesialpedagogiske tilbud på den måten de selv ønsker, og det er lite forutsigbart for barnet og barnets foresatte hva som kan forventes. Dette mener vi må tydeliggjøres slik at laget rundt barnet vet hva deres rolle og er. Dette bør følges opp ved implementering av endringene.

Lovfesting av samarbeidsavtaler

Statped støtter forslaget om å *utvide ordningen med lovpålagte samarbeidsavtaler mellom de kommunale helse- og omsorgstjenestene og spesialisthelsetjenesten, slik at den omfatter barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, og som mottar tjenester fra begge tjenestenivåene.*

Vi støtter forslaget om at lovpålagte samarbeidsavtaler mellom tjenestenivåene innenfor én sektor bør innføres internt i andre sektorer eller utvides til å gjelde mellom tjenestesektorer.

Lik tilgang til tjenester

Statped er opptatt av at barn og unge med sammensatte behov skal få tilgang til den samme kompetansen på tvers av landet. Vi har erfart at enkelte brukere ikke får den hjelpen de trenger fordi spesialisttjenester (som eksempelvis Statped) ikke er kjent i kommunene. Gode mål og intensjoner er ikke nok for å lykkes med å bygge kompetanse i kommuner og fylkeskommuner. Vi mener det er behov for at roller formaliseres og at spesialiserte tjenester lov- eller forskriftsfestes for å realisere målet om lik tilgang til tjenester for alle uavhengig av bosted.

Innspill til konkrete forslag i høringen

Forslag	Statpeds innspill
I kapittel 3 gjennomgår departementene relevante utredninger og rapporter som ligger til grunn for forslagene	Som en del av kunnskapsgrunnlaget anbefaler vi at det i det videre arbeidet ser til fagboken Laget rundt barnet – Samarbeid til barnets beste av Herlaug Hjelmbrække. Boken gir en bredere forståelse av hvordan skape samarbeid og tilrettelegging for barn og unge med sammensatte funksjonsnedsettelse. I boken gis blant annet eksempler på hvordan samarbeid kan organiseres i praksis for å sikre at laget rundt barnet handler i tråd med det som er til det beste for barnet.
I kapittel 6 foreslår departementene lovendringer som skal tydeliggjøre, harmonisere og styrke velferdstjenestenes plikt til å samarbeide med hverandre.	Statped støtter en tydeliggjøring, harmonisering og styring av velferdstjenestenes plikt til å samarbeide med hverandre, samt øvrige forslag i kapittelet.

Kapittel 7: Lovpålagte samarbeidsavtaler	Statped støtter i hovedsak departementenes vurderinger i kapittel 7. Vi mener at samarbeidet mellom helse og opplæring bør vies oppmerksomhet i det videre arbeidet. Videre ønsker vi å gjøre oppmerksom på at barn og unge også kan få tjenester fra begge tjenestenivåene innenfor opplæringssektoren og at dette tilbudet også må ses i sammenheng med helse- og omsorgstjenestene.
I kapittel 8 foreslår departementene å lovfeste en samordningsplikt i alle lovene høringsnotatet gjelder, jf. punkt 8.3.2.	Statped støtter departementets forslag i kapittel 8. Vi ønsker å understreke at dersom kommunen skal ha ansvar for å samordne tjenestene er det viktig at de har kunnskap om de ulike aktørene i systemet og hvilken kompetanse de har. Statped støtter forslaget om barnekoordinator med helhetlig ansvar. Samtidig ønsker vi å understreke at barnekoordinatoren bør ha god kjennskap tjenesteaktørene ansvaret til aktørene. Dette gjelder også aktørene i opplæringssektoren (barnehage og skole) som er sentrale arenaer i barn og unges liv. Dersom det er hovedvekt på helse- og omsorgstjenesten og at koordinatorordningen springer ut fra denne mener vi at det er viktig at tjenester i opplæringssektoren kobles på. I vårt arbeid med oppdrag fra Udir om å Forsterke alternativ og superende kommunikasjon (ASK) har Statped fått i oppdrag å etablere et tidlig innsatstilbud rettet mot barn og unge med behov for sammensatte tjenester. Dette kan være barn og unge med sykdommer i nervesystem og skjelett-muskelsystem som ofte har behov for tekniske hjelpemidler som for eksempel rullestol og hjelp til å kommunisere med omverdenen. Vi mener at barnekoordinatorordningen kan være avgjørende for å lykkes med å gi et tidlig-innsats tilbud til disse barna og deres families. Tidlig innsatstilbudet krever spisskompetanse den enkelte kommune ikke kan forventes å inneha. Dermed er det viktig at fagpersoner kobles på slik at disse barna får hjelp fra starten av. Dette krever at barnekoordinatoren har kunnskap om hvor denne kompetansen kan innhentes og når de bør kobles på. Vi ser også at barnekoordinatorordningen kan være spesielt nyttig for fremmedspråklige familier som kan bistå i å informere, veilede og forklare budskapene i brev fra hjelpeinstansene.
I kapittel 9 foreslår departementene endringer i reglene om individuell plan.	Statped støtter forslaget om endringer i regler om individuell plan. Det er viktig at alle barn og unge med sammensatte behov får tilbud om individuell plan hvor oppgaver og ansvar mellom de ulike aktørene fordeles. Dette tror vi vil kunne avhjelpe foreldene i stor grad. Det er viktig at det legges en felles plan for å sikre samarbeid og koordinering av tilbudene og tjenestene.

	Statped støtter departementets forslag om å harmonisere de andre velferdstjenestenes plikt til å medvirke i arbeidet med individuell plan (IP), samt å innføre en medvirkningsplikt for velferdstjenester som ikke har en slik medvirkningsplikt i dag. En medvirkningsplikt for alle parter fra sektorer er viktig for å kunne gi barnet et helhetlig og koordinert tilbud. PP-tjenesten og barnehagen er viktige aktører som bør være sterkt inne i både utarbeidelsen av IP og samarbeid om gjennomføringen av planen. Dersom ikke de kommunale tjenestene har kunnskap og kompetanse er det viktig at andre aktører kobles på. I eksempelvis mindre kommuner kan det være lavere kompetanse på det spesialpedagogiske feltet. Da er det viktig at andre aktører kobles for å sikre at riktige tiltak iverksettes tidlig. Det er eksempelvis få kommuner som har kunnskap om ASK for barn og unge med store motoriske utfordringer og tilrettelagt læring for denne elevgruppen. Det er da viktig at aktører som Statped kobles på slik at barnet får den hjelpen de trenger tidlig. For at Statped skal kobles på er det helt avgjørende at kommunene har kunnskap om kompetansen i de ulike sektorene og hvilket ansvar de innehar. Videre mener vi det er viktig at det i oppfølgingen sikres at det tydeliggjøres hva som er opplæringssektorens rolle i utarbeidelsen av IP.
--	--

Med hilsen

Kristina Medin
Avdelingsdirektør

Stine Øvrebø
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert